

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ 2014-2015

Από το βιβλίο «Νεοελληνική Λογοτεχνία» της Γ' τάξης Γενικού Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης των Κ. Ακριβου, Δ. Αρμάου κ.ά, έκδοση 2014.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ (ΠΟΙΗΣΗ-ΠΙΕΖΟΓΡΑΦΙΑ)

1. Διονύσιος Σολωμός, «Ο Κρητικός»
2. Γεώργιος Βιζυηνός, «Το αμάρτημα της μητρός μου»
3. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Όνειρο στο κύμα»
4. Ποιήματα για την ποίηση
 - Κωνσταντίνος Π. Καβάφης, «Μελαγχολία του Ιάσωνος Κλεάνδρου ποιητού εν Κομμαγηνή
 - 595 μ .Χ.» Κωνσταντίνος Π. Καβάφης, «Ο Δαρείος»
 - Μίλτος Σαχτούρης, «Ο Ελεγκτής»
 - Γιώργης Παυλόπουλος, «Τα Αντικλείδια»
5. «Σελίδες του Γ. Ιωάννου» «Μες στους προσφυγικούς συνοικισμούς» «Στου Κεμάλ το σπίτι»
6. Η ποιήτρια Κική Δημουλά «Σημείο Αναγνωρίσεως»

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ 2000-2014			
A/A	ΕΤΟΣ	ΚΕΙΜΕΝΟ	ΕΙΔΟΣ
1.	2000 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Γιάννης Ρίτσος, Η Σονάτα του Σεληνόφωτος. Εκτός ύλης	ΠΟΙΗΜΑ
2.	2001 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Γιώργος Ιωάννου, Το Γάλα. Εκτός ύλης	ΠΙΕΖΟ
3.	2001 ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (ΙΟΥΛΙΟΣ)	Κωνσταντίνου Καβάφη, "ΚΑΙΣΑΡΙΩΝ". Εκτός ύλης	ΠΟΙΗΜΑ
4.	2002 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Στρατής Δούκας, Ιστορία ενός αιχμαλώτου. Εκτός ύλης	ΠΙΕΖΟ
5.	2003 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Γεώργιος Βιζυηνός, Το αμάρτημα της μητρός μου	ΠΙΕΖΟ
6.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 2003 ΙΟΥΛΙΟΣ	Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Όνειρο στο κύμα	ΠΙΕΖΟ
7.	2004 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Οδυσσέας Ελύτης, Μικρή Πράσινη Θάλασσα. Εκτός ύλης	ΠΟΙΗΜΑ
8.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 2004 (ΙΟΥΛΙΟΣ)	Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Όνειρο στο κύμα	ΠΙΕΖΟ

9.	2005 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Κωνσταντίνος Καβάφης, Ο Δαρειός	ΠΟΙΗΜΑ
10.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 2005 (ΙΟΥΛΙΟΣ)	Στρατής Δούκας, Ιστορία ενός αιχμαλώτου. Εκτός ύλης	ΠΕΖΟ
11.	2006 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Όνειρο στο κύμα	ΠΕΖΟ
12.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 2006 (ΙΟΥΛΙΟΣ)	Γεώργιος Βιζυηνός, Το αμάρτημα της μητρός μου	ΠΕΖΟ
13.	2007 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Γιάννης Ρίτσος, Η σονάτα του σεληνόφωτος. Εκτός ύλης	ΠΟΙΗΜΑ
14.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (ΙΟΥΛΙΟΣ) 2007	Κώστας Καρυωτάκης, Μικρή Ασυμφωνία εις Α Μείζον. Εκτός ύλης	ΠΟΙΗΜΑ
15.	2008 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Κωνσταντίνος Καβάφης (1863-1933) Καισαρίων. Εκτός ύλης	ΠΟΙΗΜΑ
16.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 2008 (ΙΟΥΛΙΟΣ)	Γεώργιος Βιζυηνός, Τό αμάρτημα τής μητρός μου	ΠΕΖΟ
17.	2009 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Μίλτος Σαχτούρης, Ελεγκτής	ΠΟΙΗΜΑ
18.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 2009 (ΙΟΥΛΙΟΣ)	Γιάννης Ρίτσος, Η Σονάτα του Σεληνόφωτος. Εκτός ύλης	ΠΟΙΗΜΑ
19.	ΜΑΪΟΣ 2010	Γιώργου Ιωάννου, Στου Κεμάλ το Σπίτι	ΠΕΖΟ
20.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 2010 (ΙΟΥΛΙΟΣ)	Κικής Δημουλά, Σημείο Αναγνωρίσεως	ΠΟΙΗΜΑ
21.	2011 (ΜΑΪΟΣ)	Διονύσιος Σολωμός, Ό Κρητικός	ΠΟΙΗΜΑ
22.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 2011 (ΙΟΥΝΙΟΣ)	Γιώργης Παυλόπουλος, Τά Άντικλείδια	ΠΟΙΗΜΑ
23.	2012 ΜΑΪΟΣ	Κωνσταντίνος Καβάφης, Μελαγχολία τοῦ Ίάσωνος Κλεάνδρου ποιητοῦ ἐν Κομμαγηνῇ· 595 μ.Χ.	ΠΟΙΗΜΑ
24.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΙΟΥΝΙΟΣ 2012	Γ. Βιζυηνού Τό αμάρτημα τής μητρός μου	ΠΕΖΟ
25.	ΜΑΪΟΣ 2013	Διονύσιος Σολωμός, Ο Κρητικός	ΠΟΙΗΜΑ
26.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΙΟΥΝΙΟΣ 2013	Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Όνειρο στο κύμα	ΠΕΖΟ
27.	ΜΑΪΟΣ 2014	Γεώργιος Βιζυηνός, Τό αμάρτημα τής μητρός μου	ΠΕΖΟ
28.	ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΙΟΥΝΙΟΣ 2014	Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Όνειρο στο κύμα	ΠΕΖΟ
ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Μέχρι τώρα δεν έχουν βάλει το πεζογράφημα του Γ. Ιωάννου: «Μεσ'τους προσφονγικούς συνοικισμούς»			

2000 (Ιούνιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Γιάννης Ρίτσος, Η Σονάτα του Σεληνόφωτος (απόσπασμα σ. 35-49). [πεζό, στ.1-14, 33-44, 215-228, πεζό]

2001 (Ιούνιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Γιώργος Ιωάννου, Το Γάλα (απόσπασμα: Γάλα έχω χρόνια...μπλαζέδες... σ. 252-254)

2001 ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (Ιούλιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Κωνσταντίνου Καβάφη, "ΚΑΙΣΑΡΙΩΝ", σ. 59.

2002 (Ιούνιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Στρατής Δούκας, Ιστορία ενός αιχμαλώτου (απόσπασμα: Από την κούραση πείνα δε νιώθαμε, [σελ.191]... δοξάζαμε το Θεό. [σελ.194])

2003 (Ιούνιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Γεώργιος Βιζυηνός, Το αμάρτημα της μητρός μου (απόσπασμα: Όταν επανήλθον να καθίσω πλησίον της [...] Υστερα όμως άρχισε να γίνεται σιγανός και συλλογισμένος. σ.147-150).

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Από πού αντλεί το αφηγηματικό υλικό του ο Γεώργιος Βιζυηνός και πώς το αξιοποιεί; (Μονάδες 9) Να αναφέρετε τρία σημεία του παραπάνω κειμένου, τα οποία τεκμηριώνουν τη θέση σας (Μονάδες 6).

Μονάδες 15

2. Να αναφέρετε, με παραδείγματα μέσα από το παραπάνω κείμενο, πέντε από τα βασικά χαρακτηριστικά της διηγηματογραφίας του Βιζυηνού.

Μονάδες 20

3. "Ο Βιζυηνός έχει την ικανότητα να διαγράφει αυθυπόστατους ανθρώπινους τύπους, επιμένοντας πολύ στη λεπτομερειακή απόδοση των ψυχικών καταστάσεων. Οι ήρωές του, ιδωμένοι με αγάπη, έχουν μια ειδική ευαισθησία, είναι ήρωες παθητικοί". (Γιώργος Παγανός, Η Νεοελληνική Πεζογραφία, τ. Α', Κώδικας, Θεσσαλονίκη 1999). Να επαληθεύσετε την παραπάνω άποψη με στοιχεία από το απόσπασμα του Γ. Βιζυηνού.

Μονάδες 20

4. "- Το πλάκωσες, γυναίκα, το παιδί μου! - είπεν ο πατέρας σου, και τον επήραν τα δάκρυα. Τότε άρχισα εγώ να κλαίγω στα δυνατά και να ξεφωνίζω. Μα ο πατέρας σου έβαλε το χέρι του στο στόμα μου και - Σουζ! με είπε. Τι φωνάζεις έτσι, βρε βώδι; - Αυτό με το είπε. Θεός σχωρέσ' τονε. Τρία χρόνια είχαμε πανδρευμένοι,

κακό λόγο δεν με είπε. Κ' εκείνη τη στιγμή με το είπε. - Ε; Τι φωνάζεις έτσι; Θέλεις να ξεσηκώσης τη γειτονιά, να πη ο κόσμος πως εμέθυσες κ' επλάκωσες το παιδί σου;"

Να σχολιάσετε σε δύο παραγράφους (130-150 λέξεις) τη στάση του πατέρα, όπως αυτή προκύπτει από το παραπάνω απόσπασμα.

Μονάδες 25

5. Να γίνει συγκριτικός σχολιασμός του αποσπάσματος από "Το αμάρτημα της μητρός μου" του Γ. Βιζυηνού με το παρακάτω απόσπασμα από την "Αναφορά στον Γκρέκο" του Νίκου Καζαντζάκη όσον αφορά στη θέση της γυναίκας.

Μονάδες 20

Νίκος Καζαντζάκης, Αναφορά στον Γκρέκο, (απόσπασμα).

Μονάχα μια φορά θυμούμαι τη μητέρα μου να λάμπει παράξενα το μάτι της, να γελάει και να χαίρεται, σαν όταν θα 'ταν ανύπαντρη ή αρραβωνιασμένη. Πρωτομαγιά, είχαμε πάει σ' ένα χωριό, στη Φόδελε, γεμάτο νερά και περβόλια πορτοκαλιές, να κάμει ο πατέρας μου μια βάφτιση. Οπότεν, άξαφνα, σφοδρή νεροποντή ξέσπασε, γίνηκε ο ουρανός νερό κι άδειασε απάνω στη γης, κι αυτή κακάριζε, άνοιγε και δέχουνταν τ' αρσενικά νερά βαθιά στον κόρφο της. Είχαν μαζευτεί οι προύχοντες του χωριού, με τις γυναίκες τους και τις κόρες, στο μεγάλον οντά του κουμπάρου, η βροχή κι οι αστραπές έμπαιναν από τις χαραμάδες της πόρτας και των παραθυριών, ο αέρας μύριζε πορτοκάλι και χώμα. Και μπαινόβγαιναν τα τραταρίσματα, τα κρασιά, τα ρακιά κι οι μεζέδες, πήρε να βραδιάζει, άναψαν τα λυχνάρια, οι άντρες ήρθαν στο κέφι, οι γυναίκες οι χαμοβλεπούσες σήκωσαν τα μάτια κι άρχισαν να κακαρίζουν σαν τις πέρδικες· κι όζω από το σπίτι μούγκριζε ακόμα ο Θεός, πλήθαιναν οι βροντές, τα στενά δρομάκια του χωριού είχαν γίνει ποτάμια, κατρακυλούσαν οι πέτρες και χαχάριζαν, είχε γίνει ο Θεός νεροποντή κι αγκάλιαζε, πότιζε, κάρπιζε τη γης.

Κι ο κύρης στράφηκε στη μάνα μου, πρώτη φορά είδα να την κοιτάζει με τρυφεράδα, κι η φωνή του πρώτη φορά είχε γλυκάνει:

- Μαργή, της είπε, τραγούδηξε.

Της έδινε την άδεια, μπροστά σε τόσους άντρες, να τραγουδήσει· κι εγώ σηκώθηκα ανταρεμένος· δεν ξέρω γιατί, είχα θυμώσει· έκαμα να τρέξω στη μάνα μου, σα να 'θελα να την προστατέψω· μα ο κύρης με άγγιξε με το δάχτυλό του στον ώμο και με κάθισε κάτω. Κι η μάνα μου φάνηκε αγνώριστη, γυάλιζε το πρόσωπό της, σα να το αγκάλιαζαν όλες οι βροχές κι οι αστραπές, σήκωσε το λαιμό, και θυμούμαι τα μακριά κορακάτα μαλλιά της λύθηκαν ξαφνικά, της σκέπασαν τις πλάτες και κατέβηκαν ως τα γοφιά της. Κι άρχισε ... τι φωνή ήταν εκείνη, βαθιά, γλυκιά, λίγο βραχνή, όλο πάθος· μεσόκλεισε τα μάτια της κατά τον κύρη και τραγούδησε μια μαντινάδα. Δε θα την ξεχάσω ποτέ τη μαντινάδα αυτή· τότε δεν κατάλαβα γιατί την είπε, για ποιον την είπε· αργότερα, σα μεγάλωσα, κατάλαβα. Τραγουδούσε με τη γλυκιά, γεμάτη συγκρατημένο πάθος φωνή της και κοίταζε τον πατέρα:

Θαμάζουμαι όταν περπατείς πώς δεν ανθούν οι ρούγες

και πώς δε γίνεσαι αϊτός με τις χρυσές φτερούγες!

Γύρισα πέρα τα μάτια, να μη βλέπω τον κύρη, να μη βλέπω τη μάνα, πήγα στο παραθύρι κι ακούμπησα το κούτελό μου στο τζάμι κι έβλεπα τη βροχή να πέφτει και να τρώει τα χώματα.

2003 ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (Ιούλιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, *Όνειρο στο κύμα* (απόσπασμα: *Την ανεγνώρισα πάραυτα... και να φύγω, να φύγω τον πειρασμόν!... σ.171-174*)

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποια είναι η σχέση της πεζογραφίας του Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη με τον ευρωπαϊκό ρομαντισμό (Μονάδες 9). Να αναφέρετε τέσσερα (4) σημεία του κειμένου που σας δόθηκε, τα οποία επιβεβαιώνουν τη θέση σας (Μονάδες 6).

Μονάδες 15

2. Ποια από τα χαρακτηριστικά της γλώσσας και του ύφους του Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη εντοπίζετε στο απόσπασμα που σας δόθηκε;

Μονάδες 20

3. Να εντοπίσετε τέσσερα (4) διαφορετικά εκφραστικά μέσα με τα οποία ο συγγραφέας ζωντανεύει το "όνειρο στο κύμα".

Μονάδες 20

4. "Δεν δύναμαι ... το πλέον εις το κύμα". Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο (100-120 λέξεις) το απόσπασμα.

Μονάδες 25

5. Να αναγνώσετε συγκριτικά το απόσπασμα από το διήγημα "Όνειρο στο κύμα" και το επόμενο απόσπασμα από το μυθιστόρημα "Η Δασκάλα με τα χρυσά μάτια" του Στράτη Μυριβήλη και να επισημάνετε τις ομοιότητες (Μονάδες 10) και τις διαφορές τους (Μονάδες 10) ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Στράτης Μυριβήλης, "Η Δασκάλα με τα χρυσά μάτια", (απόσπασμα).

Η Σαπφώ τραβάει ίσια, ανοιχτά, με μεγάλες χαριτωμένες πλεψιές. Το κεφάλι της πέφτει κι ανασηκώνεται ρυθμικά, και η θάλασσα, κάθε φορά που ανεγέρνει απάνω της, τη φιλά στο μάγουλο. Φορεί κι αυτή μαύρο μαγιό. Φαίνεται πίσω ο λαιμός κ' η πλάτη, σα λαξεμένη σε χλομό μάρμαρο πολύ δουλεμένο. Φαίνεται ακόμα το ένα μπράτσο της, έτσι που αναδύεται μαλακά μες από το νερό. (...)

Μια στιγμή η Σαπφώ γυρίζει τ' ανάσκελα. Κολυμπά μόνο με τα χέρια της, που δουλεύουν σα δυο γρήγορα κουπιά. Μικρά - μικρά κυματάκια σηκώνονται από τις άκρες τω χεριώ της, απλώνουν ως τις σκοτεινές μασκάλες και παίζουν γύρω στις κορφές των κόρφων, που ξεμυτίζουν από το νερό, στέρεοι σαν καρποί. Το μπανιερό κολνάει βρεγμένο πάνω στη γερή σάρκα.

Ο Λεωνής σηκώνει ταραγμένος τη ματιά, ψαχουλεύει με αγωνία ψηλά ένα γύρω, πάνω στο πράσινο μπουκέτο της Βίγλας. Σα να μην ήθελε να δει άλλος κανένας πως την είδε, ή σα νάνιωσε το μαγνήτη μιας άλλης ματιάς να τραβάει τη δική του σαν πετονιά από κει ψηλά. Και ίσα - ίσα του φάνηκε πως πήρε το μάτι του κάποια κίνηση. Σα να παραμέρισαν βιαστικά μια τούφα σκίνα, σα ν' ασπρολόγησε κάτι. (...)

Νιώθει ακόμα τη γλυκιά ταραχή να κυκλοφέρει μέσα στο αίμα του. Είναι το όραμα της Σαπφώς, που κολυμπά ανάσκελη. Κατόπι την είδε σαν πλεύρισε, και ξέρει πως την παραφύλαγε να βγει, την είδε όρθια, να πηδά με μικρά πηδήματα από βραχάκι σε βραχάκι. Ένα φτερωμένο κορμί περεχυμένο θάλασσα και ήλιο. Καθάριο, κρουστό σαν τα βρεγμένα βότσαλα. Ακούει τους αχινούς, κουβάρα, να σιγοτριίζουν τα μπλεγμένα τους αγκάθια. Αφήνει το ένα πόδι του να κρεμαστεί πάνω στο νερό. Μια τρίχα κοντά στο νερό. Η θάλασσα με τον ανασασμό της τον αγγίζει, τότε γαργαλά στη φτέρνα και πάλι αποτραβιέται. Μέσα στα ρηχά καθρεφτιούνται τα χρωματιστά ζωνάρια της βάρκας. Σαλεύονται σα νεροφείδες που παλεύουν ή αγκαλιάζονται, σγουραίνουν παράλληλα, κυματίζουν τις κουλούρες τους. Νιώθει κάτι που τότε στενοχωρεί. Είναι που άφησε τον εαυτό του να δει ολόγυμνη σχεδόν τη Σαπφώ. Η κυριολεξία δηλαδή δεν ήταν "άφησε τον εαυτό του". Γιατί ήταν βέβαιο πως παραμόνεψε τη στιγμή που έκανε να ξενερίσει. (...)

Είταν η γυναίκα του Βρανά, του πεθαμένου φίλου. Όμως ήταν αλήθεια μια παίδα εικοσιδυό χρονώ όμορφη σαν καμιάν άλλη. Αυτό πια τόξερε, το αιστανότανε μ' ολάκερο το κορμί του. Την είδε μέσα στην αποθέωση της ομορφιάς της να αναδύεται. Από πάνω της να κρουνελίζει η θάλασσα κι ο ήλιος. (...)

Ένωσε μια καταφρόνηση για την κατάντια του, σαν πόνο μέσα στη σάρκα. Και παράσταινε τάχα το "όνειρο στο κύμα". Αηδία και ντροπή ... Και "όνειρο στο κύμα"! Η θύμησή του πήδηξε πάλι σ' ένα σάλτο καιρούς κι αποστάσεις, ζευγαρώνοντας απίθανα τις λεπτομέρειες. Θυμήθηκε πως είτανε του Παπαδιαμάντη κείνο το στερνό κομμάτι πούχε διαβάσει στο Βρανά πριν θολώσουν τα συλλοϊκά του.

2004 (Ιούνιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Οδυσσέας Ελύτης, Μικρή Πράσινη Θάλασσα, σ.87.

2004 ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ Ιούλιος

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, **Όνειρο στο κύμα** (απόσπασμα: *Μίαν εσπέραν, καθώς είχα κατεβάσει ... κ' ελούετο...* σ. 168-171).

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Στον Παπαδιαμάντη «φύση και άνθρωπος αλληλοεξαρτώνται και αλληλοεπηρεάζονται» (Κυριάκος Πλησής, Προσεγγίσεις: Λογοτεχνικά δοκίμια για 12 Νεοέλληνες Συγγραφείς, «Αστήρ» Αλ. και Ε. Παπαδημητρίου, 1955). Να δώσετε τρία παραδείγματα από το κείμενο με τα οποία επιβεβαιώνεται η παραπάνω άποψη (Μονάδες 9) και με βάση αυτά να χαρακτηρίσετε το είδος της πεζογραφίας του Παπαδιαμάντη (Μονάδες 6).

Μονάδες 15

2. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το απόσπασμα από το «Όνειρο στο κύμα» του Αλ. Παπαδιαμάντη, να αναγνωρίσετε τον τύπο του αφηγητή και την εστίαση και να εντοπίσετε πέντε (5) εκφραστικά μέσα στην πρώτη παράγραφο του αποσπάσματος «Μίαν εσπέραν ... ήτον τον Αύγουστον μήνα».

Μονάδες 20

3. Να εξετάσετε τη λειτουργία της περιγραφής στο συγκεκριμένο απόσπασμα.

Μονάδες 20

4. «Ο κρότος ήρχετο δεξιόθεν, ... συνήθως ελούετο». Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο το χωρίο (περίπου 130 λέξεις).

Μονάδες 25

5. Αφού συγκρίνετε το απόσπασμα από το «Όνειρο στο κύμα» του Αλ. Παπαδιαμάντη με το επόμενο απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Λεμονοδάσος» του Κοσμά Πολίτη να επισημάνετε τις ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Κοσμάς Πολίτης, «Λεμονοδάσος» (απόσπασμα)

Χαρά Θεού. Είναι νωρίς ακόμα κι ο μπάτης δε σηκώθηκε. Η θάλασσα γαλάζια κι αρυτίδωτη, μια πάχνη ανάρια κάθετα χαμηλά, τριγύρω στον ορίζοντα, σπαρμένη εδώ κι εκεί μ' ακίνητα λευκά πανάκια.

Πέρα, μακριά, στο θάμπος του πελάγου, ένα βραχάκι ολόρθο στέκεται μοναχικό καταμεσής της θάλασσας. Ο ήλιος το ντύνει μ' ένα φως ξανθό - τριανταφυλλί κα. το εξαϋλώνει. Λες κ' είν' ο Ιησούς επί των υδάτων.

Νιώθω μέσα μου την πρωινή γαλήνη, χαμογελώ σ' όλους τους επιβάτες. Δεν είναι γνώριμα τα μέρη τούτα που τα ξαναπέρασα πριν από δεκαπντε μέρες. Η ακρογιαλιά, τόσο κοντά, που ξεχωρίζω κάθε σκισιά του βράχου, κάθε χορτάρι πάνω στο βουναλάκι ψηλά.

Τώρα γίνηκε απότομη. Τα πεύκα, ξέχωρα φυτρωμένα, φτάνουνε ως την άκρη από τα βράχια. Ένα τους φύτρωσε απόμερα πάνω στην κάθετη πλαγιά· γέρνει πάνω στη θάλασσα να τη φιλήσει.

Τα βουναλάκια χαμηλώνουν, αλλάζουν σε πλατειές ταράτσες, η μια πάνω από την άλλη, φυτεμένες λιόδεντρα. Πίσω τους η βαθυγάλαζη βουνοσειρά. Ο δρόμος ασπρίζει χαμηλα, πλάϊ στ' ακρογιαλιά.

Η θάλασσα παίρνει ένα χρώμα πιο βαθύ, αρχίζει να ζαρώνη με την πρώτη ανάλαφρη πνοή. [...] Χάνω το αίσθημα του χρόνου -φαντάζομαι να κυβερνώ τη γρήγορη τριήρη του Ιάσονα στο θριαμβευτικό ταξίδι της προς την Κολχίδα.- Κάποιο καστανόχρυσο δέρας θα' ναι το ζηλεμένο έπαθλο. Ανοίξαν τα βουνά

διάπλατα στο σίμωνά μας, όπως σέ παραμύθι, και πλέομε ανάμεσα σε καταπράσινες ακρογιαλιές που όσο πάνε και στενεύουν. [...] Ο ήλιος καίει καλοκαιριάτικος.

2005 (Ιούνιος)

A'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Κωνσταντίνος Καβάφης, **Ο Δαρείος**, σ. 63.

B'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. «[...] "Εγώ είμαι", έλεγε στα τελευταία της ζωής του ο Καβάφης, "ποιητής ιστορικός· ποτέ μου δεν θα μπορούσα να γράψω μυθιστόρημα ή θέατρον. Αλλά αισθάνομαι μέσα μου 125 φωνές να με λένουν ότι θα μπορούσα να γράψω ιστορίαν". Τι λογής ιστορία; Θα μας το δείξει η ανάγνωση του "Δαρείου"». [Δ. Ν. Μαρωνίτης, «Υπεροψία και μέθη. (Ο ποιητής και η Ιστορία)», Δεκαοχτώ κείμενα, Αθήνα: Κέδρος 1970]. Να δώσετε πέντε παραδείγματα από το κείμενο με τα οποία να δικαιολογείται η πιο πάνω άποψη.

Μονάδες 15

2. Εξετάζοντας την ποιητική γραφή του Κ. Π. Καβάφη στο ποίημα «Ο Δαρείος», να εντοπίσετε τέσσερα χαρακτηριστικά στοιχεία «καβαφικής ειρωνείας», δίνοντας τα σχετικά παραδείγματα και σχολιάζοντάς τα.

Μονάδες 20

3. «Στην ποιητική του Καβάφη τίποτα δεν είναι τυχαίο τα ποιήματά του τα προσέχει και τα λειτουργεί ως την τελευταία λεπτομέρεια. Η στίξη, οι περίοδοι, οι παύσεις, όλα είναι υπολογισμένα, όλα υπηρετούν την "τέχνη της ποιήσεως"». [Λίνου Πολίτη, Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Αθήνα: ΜΙΕΤ 1980]. Να εντοπίσετε στους στ. 21-33 τα στοιχεία που δικαιολογούν την παραπάνω άποψη του Λ. Πολίτη και να σχολιάσετε συνοπτικά τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

4. Να σχολιάσετε σε δύο παραγράφους (130-150 λέξεις) το περιεχόμενο των στ. 34-37 (Όμως μες ... θα είχεν ο Δαρείος).

Μονάδες 25

5. Το ακόλουθο κείμενο είναι ένα ποίημα για την ποίηση· τι μας αποκαλύπτει σε αυτό ο 'Αρης Δικταίος για το ρόλο της τέχνης του;

Μονάδες 20

Η Ποίηση

*Μα εσύ, Ποίηση,
που έντυνες μια φορά τη γυμνή μέθη μας,
όταν κρυνάναμε και δεν είχαμε ρούχο να ντυθούμε,
όταν ονειρευόμαστε, γιατί δεν υπήρχε άλλη ζωή να ζήσουμε,
δε θα υπάρξουν πια σύννεφα για να ταξιδέψουμε τη ρέμβη μας;
δε θα υπάρξουν πια σώματα για να ταξιδέψουμε τον έρωτά μας;*

Μα εσύ, Ποίηση,
που δε μπορείς να κλειστείς μέσα σε σχήματα,
μα εσύ, Ποίηση,
που δε μπορούμε να σ' αγγίξουμε με το λόγο,
εσύ,
το στερνό ίχνος της παρουσίας του Θεού ανάμεσά μας,
σώσε την τελευταία ώρα τούτη του ανθρώπου,
την πιο στυγνή και την πιο απεγνωσμένη,
που ο Θάνατος,
που η Μοναξιά,
που η Σιωπή,
τον καρτερούν σε μια στιγμή μελλούμενη.

Άρης Δικταίος, Ποιήματα 1935-1953, Αθήνα 1954.

2005 ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (Ιούλιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Στρατής Δούκας, Ιστορία ενός αιχμαλώτου (απόσπασμα: Από τότε πέρασε καιρός [σελ.218]...κι ανάσανα. [σελ.220]) - Πλησίαζε ο Αύγουστος [σελ. 225] ...κι ευχηθήκαμε καλή ανατάμωση [σελ. 226].

2006 (Ιούνιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, **Όνειρο στο κύμα** (απόσπασμα: Δεν ηξεύρω αν η κόρη ...βοσκός εις τα όρη σ. 175-178).

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι ο Παπαδιαμάντης είναι κατεξοχήν "βιωματικός" συγγραφέας. Τεκμηριώστε τη θέση αυτή με πέντε βιωματικού χαρακτήρα αναφορές στο κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

2. Να επισημάνετε και να σχολιάσετε τέσσερις αφηγηματικές τεχνικές που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο συγκεκριμένο απόσπασμα.

Μονάδες 20

3. "[...] Η βάρκα εκείνη απείχεν ... εις τας αγκάλας μου, και ανήλθον". Να εξετάσετε τη λειτουργία της περιγραφής στο συγκεκριμένο χωρίο.

Μονάδες 20

4. "Ορθώς έλεγεν ο γηραιός Σισώης ... ήσαν και πολλά!...". Να σχολιάσετε το πιο πάνω χωρίο με 120-140 λέξεις.

Μονάδες 25

5. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα που σας δόθηκε από το "Όνειρο στο κύμα" με το παρακάτω ποίημα του Κλείτου Κύρου, "Οπτική απάτη":

Κατατρύχονταν¹ από μια μορφή γυναίκας
 Την έβλεπε στον ύπνο του μ' υψωμένα
 Χέρια να παραληρεί με θέρμη
 Την έβλεπε κάθε πρωί να γνέφει
 Στο απέναντι παράθυρο να χαμογελά
 Μ' αστραπές στα μάτια και στα δόντια
 Μες στο μισοσκότεινο δωμάτιο
 Σύμβολο της άυλης παντοτινά γυναίκας
 Έτσι νόμιζε τουλάχιστο δεν είχε διδαχθεί
 Τους παράγοντες της οφθαλμαπάτης.
 Όταν πια κατάλαβε είχε ξημερώσει
 Σα να κύλησε μια ατελείωτη νύχτα
 Κι ήταν μόνος πάλι και ξεφύλλιζε
 Παλιές πολύ παλιές φωτογραφίες.

(Αλέξανδρος Αργυρίου (επιμ.), Η ελληνική ποίηση. Ανθολογία - Γραμματολογία, τόμος ΣΤ', [Αθήνα:] Εκδόσεις Σοκόλη [1985], σ. 288.)

1. Βασανιζόταν, υπέφερε, ταλαιπωρείτο.

2006 ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΙΚΕΣ (Ιούλιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Γεώργιος Βιζυηνός, **Το αμάρτημα της μητρός μου** (απόσπασμα: *Ενθυμούμαι ακόμη...Και διηθύνθην προς την οικίαν μας, περίλυπος και απηλπισμένος. σ.131-134*).

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι ο Βιζυηνός προωθεί την ηθογραφία προς την κατεύθυνση της ψυχογραφίας. Το "Αμάρτημα της μητρός μου", μάλιστα, είναι κατεξοχήν ψυχογραφικό διήγημα. Επαληθεύεται ο χαρακτηρισμός αυτός από το πιο πάνω απόσπασμα; Να δώσετε τρία παραδείγματα, σχολιάζοντάς τα.

Μονάδες 15

2. Βασικά χαρακτηριστικά του αφηγηματικού λόγου στο "Αμάρτημα της μητρός μου" είναι, μεταξύ άλλων, η περιγραφή, οι αναδρομές, η προσήμανση και η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο. Να επισημάνετε (με ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση) την ύπαρξη αυτών των χαρακτηριστικών στο συγκεκριμένο απόσπασμα και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

3. "Η άρρωστη Αννιώ παραμένει το επίκεντρο του ενδιαφέροντος, αλλά οι πρωταγωνιστές τώρα είναι άλλοι: η μητέρα και ο αφηγητής γιος της [...]". (Παν. Μουλλάς, "Εισαγωγή" [στο:] Γ. Μ. Βιζυηνός, *Νεοελληνικά Διηγήματα*, Αθήνα:

Βιβλιοπωλείον της "Εστίας" 1998, σ. ρδ'). Συμφωνείτε με την άποψη αυτή; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 20

4. "[...]- Σου έφερα δύο παιδιά μου στά πόδια σου... χάρισέ μου τό κορίτσι! [...] Κανείς δέν μ' εκυνήγει". Με βάση το πιο πάνω χωρίο, να σχολιάσετε σε ένα κείμενο 120-140 λέξεων την απήχηση λόγων της μητέρας στο μικρό Γιωργή.

Μονάδες 25

5. Να συγκρίνετε τα συναισθήματα που τρέφει ο συγγραφέας για τη μητέρα του στο απόσπασμα που σας δόθηκε και στο πιο κάτω ποίημά του.

Μονάδες 20

Στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά
Για ευτυχία εμβήκα, για ζωής χαρά,
κ' εγώ σ' αυτή την πλάσι, καθώς άλλοι
παιδί την έχω αδράξει μ' ελαφρά φτερά,
σε κάθε μόσχο, κάθε ανθό που θάλλει⁷.
Κι αν ευτυχή κανένας δεν μ' εκάλει,
χαρά το είχα καν το βράδυ στη φωλιά
αμέριμνο να γέρνω το κεφάλι
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.
Παλληκαράκι, πλιότερο από μια φορά
η ελπίδα και του πόθου η παραζάλη,
απ' της ζωής μ' εσύραν τα ρηχά νερά
και της ξανθής αγάπης μου τα κάλλη
η ευτυχία, μ' είπαν, θα προβάλη.
Μα, απέθανε η χαριτωμένη κοπελλιά,
και, ναυαγός, ευρήκα παραγιαλί⁸
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.
Λεβέντης, εξερρίζωνα τα γλυκερά
αισθήματα από την καρδιά που πάλλει
κι' αν ρίπτω της πικρής αλήθειας τη σπορά,
αχ, τότε, τότε ένα καρπό θα βγάλη.
Του βίου μ' εγονάτισεν η πάλη
λαχτάρησα ησυχία μια σταλιά,
μα δεν την έχω πια, να γείρω πάλι
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.
Ω Φύσις, δέσποινά μου και μεγάλη,
δεν έχω πια στον κόσμο αυτό δουλειά.
Η αγάπη σου στον τάφο πια ας με βάλη,
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.

(Τα 'Απαντα του Γεωργίου Βιζυηνού. Πρόλογος Σπύρου Μελά. [...] [Αθήνα:] Εκδοτικός οίκος "Βίβλος" [1955], σ. 723).

- 7 Ανθίζει, ανθοφορεί.
8 Περιγιάλι, ακρογιάλι, ακροθαλασσιά.

2007 (Ιούνιος)

Α' ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Ρίτσος, Η σονάτα του σεληνόφωτος (απόσπασμα: Κάποτε υπήρξε νέα κι αυτή ...'Αφησέ με νάρθω μαζί σου σελ. 37-41)

2007 ΕΠΙΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (Ιούλιος)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ: Κώστας Καρυωτάκης, Μικρή Ασυμφωνία εις Α Μείζον* (σ. 69)

2008 (Ιούνιος)

Α' ΚΕΙΜΕΝΟ: Κωνσταντίνος Καβάφης (1863-1933) Καισαρίων, σ. 59.

2008 ΕΠΙΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (Ιούλιος)

Α' ΚΕΙΜΕΝΟ: Γεώργιος Βιζυηνός, **ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ** (απόσπασμα: 'Αλλην αδελφήν δεν είχομεν ...Η ασθένεια της πτωχής μας αδελφής ήτον ανίατος. σ. 125-129)

Β' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Α. Κύριο χαρακτηριστικό της διηγηματογραφίας του Γ. Βιζυηνού είναι το αυτοβιογραφικό στοιχείο. Να γράψετε τρία παραδείγματα από το απόσπασμα που σας δόθηκε, στα οποία εντοπίζονται προσωπικές και οικογενειακές μνήμες του συγγραφέα.

Μονάδες 15

Β1. Ο Κ. Μπαλάσκας, αναφερόμενος στο έργο του Βιζυηνού, γράφει: «Το έργο του Γ. Βιζυηνού προκάλεσε ζωηρές εντυπώσεις και η κριτική το υποδέχτηκε πολύ θετικά. Ιδιαίτερα τονίστηκε [...] το ψυχολογικό-ψυχογραφικό στοιχείο, του οποίου μπορούμε να πούμε ότι ο Βιζυηνός είναι ο εισηγητής [...]. Κυρίως εντυπωσίασε η ικανότητά του να πλάθει ζωντανούς χαρακτήρες...». Επαληθεύεται η παραπάνω άποψη για την ψυχογραφική δύναμη του Γ. Βιζυηνού στο απόσπασμα που σας δόθηκε; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 20

Β2. Ποια χαρακτηριστικά της γλώσσας του Γ. Βιζυηνού εντοπίζετε στο συγκεκριμένο απόσπασμα; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 20

Γ. «Αφ' ότου απέθανεν ο πατήρ μας, δεν είχαν εξέλθει της οικίας. Διότι εχήρευσε πολύ νέα και εντρέπετο να κάμη χρήσιν της ελευθερίας, ήτις, και εν αυτή τη

Τουρκία, *ιδιάζει εις πάσαν πολύτεκνον μητέρα. Αλλ' αφ' ης ημέρας έπεσεν η Αννιώ σπονδαιώς εις το στρώμα, έβαλε την εντροπήν κατά μέρος.*» Να σχολιάσετε το παραπάνω χωρίο σε ένα κείμενο 120-140 λέξεων.

Μονάδες 25

Δ. Να σχολιάσετε ως προς το περιεχόμενο το παρακάτω απόσπασμα από τη «Φαρμακολύττρια» του Α. Παπαδιαμάντη συγκρίνοντάς το με το κείμενο του Γ. Βιζυηνού.

Μονάδες 20

[...] Η Αγία Αναστασία η Φαρμακολύττρια είν' εκείνη, ήτις χαλά. τα μάγια, ήτοι λύει πάσαν γοητείαν και μεθοδείαν πονηράν υπ' εχθρών γινομένην. Εις εμέ, παρευρεθέντα κατά τύχην εκεί, το πράγμα εφάινετο παράξενον, όσον ήθελε φανεί εις μαθητήν της γ' τάξεως επαρχιακού γυμνασίου, δραπετεύσαντα άμα τη ενάρξει των μαθημάτων, εις το μέσον του έτους. Αλλ' η εξαδέλφη μου Μαχούλα ήξευρε τι έκαμνεν.

Ένα υιόν, μονάκριβον, τον είχε. Και είχε τέσσαρας κόρας μικράς, των οποίων η μεγαλυτέρα ήτον ήδη δεκαέξ χρόνων. Και ο υιός της, πρωτότοκος, άγγιζεν ήδη το εικοστόν έτος. Και ήδη έχανε τον νουν του κ' εζητούσε να νυμφευθεί.

Του είχαν κάμει μάγια, αι γυναίκες, από τον Πέρα Μαχαλάν. Και του είχαν σηκώσει τα μυαλά του. Ποιος ηξέρει τι μαγγανείας του έκαμαν, και τι του έδωκαν να πίνη. Εγνώριζαν εκείναι από μαγείας...

Κι αγάπησε μίαν κόρην, ήτις ήτον μεγαλυτέρα απ' αυτόν στα χρόνια, και ήθελε να την λάβη σύζυγον.

«Η θα την πάρω, μάνα, ή θα σκοτωθώ». Το είχε πάρει κατάκαρδα. Έhton «ερωτοχτυπημένος». Τώρα, τι να κάμη η εξαδέλφη μου Μαχούλα; Ν' αφήση τον υιόν της να εμβή στα βάσανα, τόσον νέος, κι αυτή να έχη τέσσαρας κόρας ανυπάνδρους, να τας καμαρώνη; Και ποιος γονιός το δέχεται αυτό;

Λοιπόν έπεσε στα θεωτικά πράγματα. Έκαμε λειτουργίας πολλές, και αγιασμούς, και παρακλήσεις. Επήρε τα ρούχα του γιού της, και τα έβαλε να λειτουργηθούν από την Αγίαν Τράπεζαν. Επαίδευσε τον εαυτόν της με πολλές νηστείας, αγρυπνίας, και γονυκλισίας.

Τελευταίον προσέφυγεν εις την χάριν της Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολυτριάς. Αύτη είχε παρά Θεού το χάρισμα να διαλύη τας μαγείας και γοητείας. Επήγε, την ελειτούργησεν, έζωσε τον ναόν της επτά φορές (τελούσα μόνη της ιδιαίτεράν λειτουργίαν περιπαθή εκ μητρικής στοργής) με κηρίον εκατοντάοργγιον, το οποίον η ίδια είχε παρασκευάσει με τας χείρας της, και παρεκάλει την Αγίαν να χαλάση τα μάγια, να έλθη στον νουν του ο υιός της, ο ερωτοχτυπημένος και ποτισμένος από κακάς μαγγανείας, και να μη χάνη τα μυαλά του άδικα...

(Α. Παπαδιαμάντης, *Η Φαρμακολύττρια*. Απάνθισμα διηγημάτων Α. Παπαδιαμάντη, *Ανθολόγησι*: Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Εκδόσεις Δόμος [Αθήνα, 2001], σσ. 356-357.)

A' ΚΕΙΜΕΝΟ: Μίλτος Σαχτούρης, *Ελεγκτής*, σ. 78. (Τα φάσματα ή η χαρά στον άλλο δρόμο, 1958)

B' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποίησης του Μίλτου Σαχτούρη είναι η χρήση υπερρεαλιστικών εικόνων. Να καταγράψετε τις τρεις υπερρεαλιστικές εικόνες με τις οποίες διαρθρώνεται το συγκεκριμένο ποίημα.

Μονάδες 15

B1. Έχει επισημανθεί ότι τα χρώματα είναι κυρίαρχο στοιχείο της ποιητικής του Μίλτου Σαχτούρη.

α) Να επαληθεύσετε με αναφορές στο ποίημα την παραπάνω επισημάνση.

Μονάδες 10

β) Να σχολιάσετε τον συμβολικό χαρακτήρα των χρωμάτων που κυριαρχούν στο ποίημα.

Μονάδες 10

B2. Να σχολιάσετε τον τίτλο «Ο ελεγκτής» του ποιήματος του Μίλτου Σαχτούρη ως προς τη γλωσσική του μορφή.

Μονάδες 20

Γ. «εγώ
κληρονόμος πουλιών
πρέπει
έστω και με σπασμένα φτερά
να πετάω.»

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των παραπάνω στίχων σε δύο παραγράφους (140-160 λέξεις).

Μονάδες 25

Δ. Το ακόλουθο ποίημα του Γιάννη Ρίτσου με τον τίτλο «Ανταπόδοση» είναι ένα ποίημα για τον ρόλο του ποιητή. Να το συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενό του με το ποίημα «Ο ελεγκτής» του Μίλτου Σαχτούρη.

Μονάδες 20

Ανταπόδοση

*Πάλεψε με τις λέξεις, με το χρόνο, με τα πράγματα. Έδωσε
θέση
στην πεταλούδα, στο χαλίκι, στ' αλογάκι της Παναγίας,
στους ολονύκτιους στεναγμούς των άστρων, στη δροσοστάλα
που πέφτει απ' το ροδόφυλλο, στ' άρρωστο αηδόνι, στις μεγάλες
σημαίες,
στο γαλάζιο, στο κόκκινο, στο κίτρινο. Πλούτισε τον κόσμο
με μόχθο κι εγκαρτέρηση. Σκαλί σκαλί*

*ανέβηκε την πέτρινη τεράστια σκάλα. Τώρα, εκεί πάνω,
άλλα παράσημα δεν έχει πια παρά τα βέλη στα γυμνά πλευρά του.*
Ανθολογία Γιάννη Ρίτσου, Επιλογή Χρύσα Προκοπάκη, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα
2001

2009 ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (Ιούλιος)

Α' ΚΕΙΜΕΝΟ: Γιάννης Ρίτσος, Η Σονάτα του Σεληνόφωτος, στ. 205-227 (σ. 47)

2010 (Ιούνιος)

Α' ΚΕΙΜΕΝΟ: Γιώργου Ιωάννου, Στου Κεμάλ το Σπίτι (σ. 265-268)

Β' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Ο Γ. Ιωάννου αντλεί τα θέματά του κυρίως από τα παιδικά του χρόνια, τον κόσμο της προσφυγιάς, τον πόλεμο, τη Θεσσαλονίκη, τον τρόπο ζωής των απλών ανθρώπων. Για καθεμιά από τις παραπάνω περιπτώσεις να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα μέσα από το κείμενο.

Μονάδες 15

B1.α) Ο Αναστάσης Βιστωνίτης παρατηρεί ότι στα πεζογραφήματα του Γ. Ιωάννου «ο αφηγητής είναι η κυρίαρχη ατομική συνείδηση». Να αναφέρετε δύο στοιχεία που μπορούν να στηρίξουν την άποψη αυτή, καθώς και ένα παράδειγμα μέσα από το κείμενο, για καθένα από αυτά. (Μονάδες 8)

β) Να επισημάνετε στο κείμενο τα τρία βασικά χρονικά επίπεδα πάνω στα οποία οργανώνεται η αφήγηση και να τα σχολιάσετε συνοπτικά με αναφορές στο κείμενο. (Μονάδες 12)

Μονάδες 20

B2.α) Να ερμηνεύσετε το νόημα των μεταφορών: κλεφτές ματιές (§ 2η), κάθεσαι κατατσακισμένη στο κατώφλι (§ 6η), είχε μαλακώσει την καρδιά (§ 6η), κατάγυμνη αυλή (§ 6η), αφράτο μάρμαρο (§ 7η). (Μονάδες 10)

β) Στην 7η παράγραφο: «Δεν την ξανάδαμε από τότε ... μυαλό τους», να εντοπίσετε την ειρωνεία του αφηγητή και να σχολιάσετε σύντομα τη σκοπιμότητά της. (Μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1.α) Σε κάθε επίσκεψή της στο σπίτι η γυναίκα παραμένει στο κατώφλι της αυλής. Να εξηγήσετε σε μία παράγραφο τους λόγους της παραμονής της στο συγκεκριμένο χώρο. (Μονάδες 12)

β) «ανάμεσα στα δυνατά λόγια και τις φωνές, άκουσα μια γριά να σιγολέει: "Στό σπίτι αυτό καθόταν ένας μπέης, που είχε μια κόρη σαν τα κρύα τα νερά. Κυλιόταν κάτω, όταν φεύγανε, φιλούσε το κατώφλι. Τέτοιο σπαραγμό δεν ματαείδα"»: Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο το περιεχόμενο του ανωτέρω αποσπάσματος. (Μονάδες 13)

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το πεζογράφημα του Γ. Ιωάννου «Στου Κεμάλ το Σπίτι» με το απόσπασμα που ακολουθεί από την «Απογραφή ζημιών» του ίδιου συγγραφέα.

Μονάδες 20

Δίπλα στο «Ακρόπολις» και μέχρι την οδό Πλάτωνος ήταν στη σειρά σπίτια μικρά και παμπάλαια, όπου μέχρι και την Κατοχή κατοικούσαν οικογένειες Εβραίων. Αυτά, με το ξενοδοχείο μαζί, σχημάτιζαν τη βορινή πλευρά της πλατείας, που σήμερα ονομάζεται «Μακεδονομάχων». Τα Σάββατα γριές Εβραίισες, με τις πατροπαράδοτες ατλαζένιες¹ φορεσιές της Καστίλλιας, στεκόντουσαν στις εξώπορτες με σταυρωμένα τα χέρια, για να περάσει ήσυχα και αναμάρτητα η άγια αργία². Τα σπίτια αυτά, αν δεν είχαν προλάβει να τα κατεδαφίσουν οι εργολάβοι, θα τα κατεδάφιζαν τώρα οπωσδήποτε οι στρατιωτικές μπουλντόζες, σε συνεργασία, βέβαια, με τους πολιτικούς μηχανικούς και τους άλλους σπουδαίους, που δεν ξέρω τι να πω, αλλά σαν πολύ εύκολα, προκειμένου για παλαιά σπίτια, σημειώνουν την ένδειξη «κατεδαφιστέον». Θαρρείς και το θεωρούν όλοι τους ευκαιρία να εξωραΐσουν την πόλη κατά τα γούστα τους και τα πρότυπά τους, απαλλάσσοντάς την από τις ενοχλητικές αυτές παλιατσαρίες³, που πλαισιώνουν, και πολύ ταιριαχτά μάλιστα, τα βυζαντινά μνημεία και τους χώρους της παλαιάς ζωής. Έτσι σαρώθηκε σιγά σιγά, από χρόνια, όλη η παλιά γειτονιά η γύρω από τη Ροτόντα, δηλαδή η παλιά ελληνική συνοικία της Καμάρας, αυτή που έδινε τον τόνο και τα επιχειρήματα, και αφέθηκε ο τόπος ελεύθερος για να φωτογραφίζουν οι τουρίστες με άνεση τη Ροτόντα.

(Γιώργου Ιωάννου, «Απογραφή ζημιών», από τη συλλογή *Το δικό μας αίμα*, 1980)

1. ατλαζένιες: γυαλιστερές

2. άγια αργία: εννοεί την ημέρα του Σαββάτου, ημέρα αργίας για τους Εβραίους

3. παλιατσαρίες: σύνολα παλαιών, φθαρμένων ή και άχρηστων αντικειμένων

2010 ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (Ιούλιος)

A' ΚΕΙΜΕΝΟ: Κικής Δημουλά, **Σημείο Αναγνωρίσεως**

B' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Η Κική Δημουλά συχνά στην ποίησή της αφορμάται από στοιχεία του περιβάλλοντος χώρου. Στο συγκεκριμένο ποίημα:

α) ποιο εξωτερικό ερέθισμα δίνει την ποιητική αφόρμηση; (μονάδες 7)

β) πώς συνδέεται το εξωτερικό ερέθισμα με τον τίτλο του ποιήματος; (μονάδες 8)

Μονάδες 15

B1. Στους στίχους 1-19 του ποιήματος, να επισημάνετε δύο παραδείγματα ιδιαίτερης γλωσσικής τόλμης της Δημουλά και να εξηγήσετε το νόημα του καθενός με ένα σύντομο σχόλιό σας.

Μονάδες 20

B2.α) Γιατί η ποιήτρια απευθύνεται στο άγαλμα σε δεύτερο ενικό πρόσωπο; (μονάδες 10)

β) Ποιο είναι το συμβολικό περιεχόμενο που έχει ο «Άργος» στο ποίημα; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1. Στους στίχους 41-42 του ποιήματος υπάρχει η ιδεολογική κατακλείδα «Σε λέω γυναίκα / γιατί είσ' αιχμάλωτη». Πώς συνδέεται η αιτιολόγηση του συγκεκριμένου χαρακτηρισμού με το περιεχόμενο των στίχων 21-40; Να αναπτύξετε την απάντησή σας σε δύο παραγράφους (περίπου 180 λέξεις συνολικά).

Μονάδες 25

Δ1. Στο «Σημείο Αναγνωρίσεως», η Κική Δημουλά εμμέσως καταγγέλλει τη μακραίωνη υποταγή της γυναίκας. Ποια θέση παίρνει απέναντι σε αυτό το ζήτημα ο Τόλης Νικηφόρου στο ποίημά του «γυναίκα», που σας δίνεται πιο κάτω, και πώς ο ίδιος αντιλαμβάνεται τη σχέση του με τη γυναίκα; Για την απάντησή σας να αξιοποιήσετε στοιχεία από το συγκεκριμένο ποίημα.

γυναίκα
κάθε μικρή σου υποταγή
μειώνει τη δική μου ελευθερία
εμένα ταπεινώνει
κάθε χαμένο σου δικαίωμα
πληγώνει τη δική μου αξιοπρέπεια
κάθε παραπανίσιο σου φορτίο
έχει σε μένα ρίζες προγονικές

.....
κι όταν εσύ λιποψυχείς
εγώ είμαι ο αληθινός προδότης
στέκεσαι δίπλα μου
στο σπίτι, στη δουλειά ή στο οδόφραγμα
με τα ίδια μάτια
ελεύθερα ατενίζουμε τον ήλιο
περήφανοι
ασυμβίβαστοι
ωραίοι μέσα στα τόσα ελαττώματά μας
εμείς που η φύση έταξε σε σάρκα μία

(Από τη συλλογή του Τόλη Νικηφόρου *Το μαγικό χαλί*, 1980)

Μονάδες 20

2011 (Μάιος)

A' ΚΕΙΜΕΝΟ: Διονύσιος Σολωμός, *Ό Κρητικός* 1[18]-3[20] (σ. 17-20)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Να αναφέρετε ονομαστικά τρία από τα κύρια θέματα της Επτανησιακής Σχολής και για το καθένα να γράψετε ένα παράδειγμα από το ποιητικό κείμενο του Διονυσίου Σολωμού που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με την Ελένη Τσαντσάνογλου, ένα από τα γνωρίσματα του σολωμικού έργου είναι ότι ο ποιητής συνθέτει τη φυσική και τη μεταφυσική πραγματικότητα.

α) Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε δύο εικόνες του κειμένου που να επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη. (μονάδες 10)

β) Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής επιλέγει να αναγάγει στο απόσπασμα 2 [19.] τη λυρική του αφήγηση σε επίπεδο μεταφυσικό; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

B2. Στο απόσπασμα 3 [20.] ο Σολωμός αναπτύσσει το μοτίβο της σιγής του κόσμου πριν από τη θεία επιφάνεια. Να βρείτε δύο εκφραστικά μέσα με τα οποία αποδίδεται το μοτίβο αυτό στο συγκεκριμένο απόσπασμα (μονάδες 10) και να τα αναλύσετε (μονάδες 10).

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:

α) «Αστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»

Τρία αστροπελέκια επέσανε, ένα ξοπίσω στ' άλλο

Πολύ κοντά στην κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·

(σε μία παράγραφο 80 - 100 λέξεων) (μονάδες 15)

β) Έψαλλε τήν Ανάσταση χαροποιά ή φωνή της,

Κι ἔδειχνεν ἀνυπομονιά γιά νά 'μπει στό κορμί της· (σε μία παράγραφο 60 - 80 λέξεων) (μονάδες 10)

Μονάδες 25

Δ1. Στο παρακάτω απόσπασμα από το ποίημα του Γεράσιμου Μαρκορά «Ο Όρκος» ο Μάνθος (ήρωας της Κρητικής επανάστασης των ετών 1866-1869, που έχει σκοτωθεί στο ολοκαύτωμα του Αρκαδίου) απευθύνεται στην ετοιμοθάνατη αγαπημένη του. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα αυτό του Μαρκορά με το κείμενο του «Κρητικού» που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

*Άκου, Εὐδοκιά!1 -Σὰν ἔπαψαν στὸ οὐράνιο περιγιάλι
Τοῦ φτάσιμou μας ἢ χαραίς2 -ὠιμέ! -τὰ μύρια κάλλη,
Ποῦ3 μ' ἕνα βλέμμα ἐξάνοιξα4 τριγύρου σκορπισμένα,
Χλωμά καὶ κρύα μοῦ φάνηκαν, θυμούμενος ἐσένα.
Ἐπήρα δρόμο μακρυνό. Σὰν πότε θὰ σὲ φέρῃ
Στὴν ἀγκαλιά μου ὁ Θάνατος ρωτοῦσα κάθε ἀστέρι,
Καὶ ὀμπρὸς ἀπέρναα5 κ' ἔκανα σὲ Ἀνατολή καὶ Δύση
Τὸ ἀγαπητό σου τ' ὄνομα γλυκὰ νὰ ἠχολογήσῃ.
Σὲ πλάγι οὐράνιο, ποῦ ψυχὴ δὲν ἦτανε κάμμία,*

Θλιμμένος χάμου ἐκάθισα. Στὴ μοναξιά τὴ θεία
Τὰ πρῶτα τῆς ἀγάπης μας εὐτυχισμένα χρόνια
Μοῦ φτερουγιάζανε ὀμπροστά, σὰν τόσα χελιδόνια.
Στὰ μέρη, ποῦχαν μᾶς ἰδῆ6 τόσαις φοραῖς ἀντάμα,
Ὁ νοῦς μου ξαναγύριζε -κ' ἰδὲς θαυμάσιο πρᾶμα!-
Ὅτι θωροῦσε ὁ λογισμὸς ἔπαιρνε σῶμα ὀμπρὸς μου,
Ὅπου7 δὲν εἶναι πρόσκαιρο, σὰν τ' ἄλλα ἐδῶ τοῦ κόσμου.

.....
ὦ! πᾶμε, ἀγάπη μου γλυκειά! πᾶμε, ὁ καιρὸς μᾶς βιάζει!
Δὲν εἶναι χόρτο ἢ λούλουδο ποῦ ἐκεῖ νὰ μὴ σὲ κράζῃ·
Ἐκεῖ ἀπὸ χρόνια ἢ μάννα σου καὶ ὁ δοξαστὸς σου κύρησεν
Τὴ θεία φτεροῦγα τῆς ψυχῆς ἀκαρτεροῦν νὰ γύρησεν.
Πᾶμε! -ὁ καλὸς Ἡγούμενος8, οἱ Κρητικοὶ μας ὅλοι
Θὰ ἰδῆς ποῦ θᾶρχωνται συχνὰ στ' ὠραῖο σου περιβόλι,
Καὶ θ' ἀγροικῆσιν ἀπ' αὐτοῦς, ποῦ γύρω μαζωμένοι
Στὴ χλωρασιά9 θὰ κάθωνται, τί μάχαις ἔχουν γένη,
Καὶ πόσα ἐβάψαν αἵματα κάθε βουνὸ τῆς Κρήτης,
Πρὶν σκύψη πάλε στὸ ζυγὸ τὴν ἔρμη κεφαλή της.

Π.Δ. Μαστροδημήτρης, *Ὁ Ὀρκος τοῦ Μαρκορά*, Εκδόσεις Κανάκη, σσ. 140-141.

- 1.Εὐδοκία: τὸ ὄνομα τῆς αγαπημένης τοῦ Μάνθου
- 2.ἡ χαραίς: οἱ χαρές
- 3.ποῦ: ποῦ
- 4.ἐξάνοιξα: εἶδα, διέκρινα
- 5.ἀπέρναα: περνούσα
- 6.ποῦχαν μᾶς ἰδῆ: ποῦ μας εἶχαν δεῖ
- 7.Ὅπου: ποῦ
- 8.Ἡγούμενος: ὁ ηγούμενος τοῦ Ἀρκαδίου
- 9.χλωρασιά: βλάστηση, πρασινάδα

2011 ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (Ιούνιος)

Α' ΚΕΙΜΕΝΟ: Γιώργης Παυλόπουλος, **Τὰ Ἀντικλείδια**

Β' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Α1. Κύρια γνωρίσματα τῆς ποίησης τοῦ Γιώργη Παυλόπουλου εἶναι ἡ χρήση καθημερινοῦ λεξιλογίου, ὁ παρατακτικὸς λόγος καὶ ἡ συμβολιστικὴ γραφή. Για καθένα ἀπὸ τὰ παραπάνω χαρακτηριστικά νὰ γράψετε ἓνα ἀντίστοιχο παράδειγμα ἀπὸ τὸ ποίημα ποῦ σας δόθηκε.

Μονάδες 15

Β1. Σύμφωνα με τὴν Τασούλα Καραγεωργίου: «Τὸ ποίημα τοῦ Παυλόπουλου τελειώνει ὡς ἀρχισε. Ἡ Ποίηση εἶναι μιὰ πόρτα ἀνοικτὴ ἢ πρόσκληση ἀνανεώνεται ἢ περιπέτεια δὲν ἔχει τέλος». Σε ποιο σχῆμα λόγου ἀναφέρεται ἡ Τ.

Καραγεωργίου; (μονάδες 5) Να σχολιάσετε τη συγκεκριμένη επιλογή του σχήματος αυτού από τον ποιητή. (μονάδες 15)

Μονάδες 20

B2.α) Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής χρησιμοποιεί στα «Αντικλείδια» το α' και γ' πληθυντικό πρόσωπο για την εξιστόρηση και ερμηνεία του ποιητικού του μύθου; (μονάδες 10)

β) Να περιγράψετε δύο εικόνες με τις οποίες ο ποιητής δημιουργεί μια ατμόσφαιρα μυστηριακή. (μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:

α) Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς νά βλέπουν

τίποτα και προσπερνούνε. (σε μία παράγραφο περίπου 60-80 λέξεων) (μονάδες 10)

β) Ακόμη

καί τή ζωή τους κάποτε χαλᾶνε μάταια

γυρεύοντας τό μυστικό νά τήν ἀνοίξουν.

Φτιάχνουν αντικλείδια. (σε μία παράγραφο περίπου 80-100 λέξεων) (μονάδες 15)

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το ποίημα του Γ. Παυλόπουλου «Τά Αντικλείδια» με το ποίημα του Γ. Στογιαννίδη «Η ποίηση».

Μονάδες 20

Ἡ ποίηση

Ἡ ποίηση εἶναι σκληρή

δέν τήν κερδίζεις μέ ψέματα,

δέν τήν ἀλλάζεις ξεκοιλιάζοντας τράπουλες

ἢ θυμιατίζοντας τόν ἔξω ἀποδῶ.

Φωτιά

ποῦ βαστάει ἀπ' τήν κόλαση

καί ποῦ μελτέμια Αὐγουστιάτικα

λουτρά ἱαματικά

ποῦ οἱ δυστυχισμένοι ὄνειρεύονται.

Ἡ ποίηση σοῦ ἀφαιρεῖ τήν πραγματικότητα

ἀφήνοντάς σε στίς προσβάσεις τοῦ ὕπνου

νά μηρнкаζεις λέξεις.

Κάποτε ἄγγελος Κυρίου ἔρχεται

νά σοῦ ἀλλάξει τὸ μουσκεμένο προσκέφαλο.

Ἡ ποίηση εἶναι ἡ πιὸ σκληρὴ μοναξιά.

(Από τη συλλογή του Γιώργου Στογιαννίδη, *Στίς προσβάσεις τοῦ ὕπνου*, 1976)

ΚΕΙΜΕΝΟ: Κωνσταντῖνος Καβάφης, *Μελαγχολία τοῦ Ἰάσωνος Κλεάνδρου ποιητοῦ ἐν Κομμαγενῆ*· 595 μ.Χ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Τρία ἀπὸ τὰ βασικά γνωρίσματα τῆς ποίησης τοῦ Κ. Καβάφη εἶναι ἡ πεζολογία, ἡ ιδιότυπη γλῶσσα καὶ ἡ χρῆση συμβόλων. Για τὸ κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ παραπάνω γνωρίσματα νὰ γράψετε ἓνα ἀντίστοιχο παράδειγμα ἀπὸ τὸ ποίημα ποῦ σας δόθηκε.

Μονάδες 15

B1. Στὸ ποίημα, σύμφωνα με τὸν Στέφανο Διαλησμά, «έχουμε ἓνα δυσανάλογα μεγάλο τίτλο (με προσεκτικά τοποθετημένη στίξη, ὥστε νὰ προβάλλει τὰ μέρη ἀπὸ τὰ οποία ἀπαρτίζεται) ποῦ υποστηρίζει καὶ συμπληρώνει ποικιλοτρόπως τὸ ποίημα». Νὰ τεκμηριώσετε τὴν παραπάνω ἀποψη αιτιολογώντας τὴ συγκεκριμένη ἐπιλογή τοῦ τίτλου ἀπὸ τὸν ποιητή.

Μονάδες 20

B2. Νὰ ἐπισημάνετε στὸ ποίημα τέσσερα διαφορετικά ἐκφραστικά μέσα (μονάδες 8) καὶ νὰ ἐρμηνεύσετε τὴ λειτουργία τους (μονάδες 12).

Μονάδες 20

Γ1. Νὰ σχολιάσετε τοὺς παρακάτω στίχους σε ἓνα κείμενο 100-120 λέξεων:

*Εἰς σέ προστρέχω Τέχνη τῆς Ποιήσεως,
ποῦ κάπως ξέρεις ἀπὸ φάρμακα·
νάρκης τοῦ ἄλλου δοκιμές, ἐν Φαντασία καὶ Λόγω.*

Μονάδες 25

Δ1. Νὰ συγκρίνετε ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο τὸ ποίημα τοῦ Κ. Καβάφη *Μελαγχολία τοῦ Ἰάσωνος Κλεάνδρου ποιητοῦ ἐν Κομμαγενῆ*· 595 μ.Χ. με τὸ παρακάτω ποίημα τοῦ Τ. Λειβαδίτη *Αὐτοβιογραφία*, ἐντοπίζοντας (μονάδες 5) καὶ σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεῖς ομοιότητες καὶ δύο διαφορές μεταξύ των δύο ποιημάτων.

Μονάδες 20

Τάσος Λειβαδίτης

Αὐτοβιογραφία

*Ἄνθρωποι ποῦ δὲ γνώρισαν ποτὲ μοῦ δώσαν τὸ αἷμα μου καὶ
τ' ὄνομά μου,*

*στὴν ἡλικία μου χιονίζει, χιονίζει ἀδιάκοπα
μιὰ κίνηση πάντα σὰ νᾶθελα νὰ προφυλαχτῶ ἀπὸνα
χτύπημα*

*δίψασα γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ, κι ὅμως τὴν ἄφησα
γιὰ ν' ἀρπαχτῶ ἀπ' τὰ πελώρια ἀγκάθια τῆς αἰωνότητας,
ἢ σάρκα μου ἓνας ἐπίδεσμος γύρω ἀπ' τὸ ἀὐριανό μου
τίποτα*

*κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ μὲ βοηθήσει στὸν πόνο μου
ἐκτὸς ἀπ' τὸν ἴδιο μου τὸν πόνο – εἶμαι ἐδῶ, ἀνάμεσά σας,*

κι όλομόναχος,
κ' ή ποίηση σά μιά μεγάλη αλήθεια, πού τήν ανακαλύπτεις
ύστερ' από χρόνια,
όταν δέν μπορεῖ να σοῦ χρησιμέψει πιά σέ τίποτα.
Έπάγγελμά μου: τὸ άκατόρθωτο.

Τάσος Λειβαδίτης, Ποίηση, τ. 1, Αθήνα, Εκδόσεις Κέδρος, 2003, σ. 429.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΙΟΥΝΙΟΥ 2012

ΚΕΙΜΕΝΟ: Γ. Βιζυηνού **Τό άμάρτημα τῆς μητρός μου** (απόσπασμα), *Ένθυμοῦμαι άκόμη όποίαν έντύπωσιν έκαμεν επί τῆς παιδικῆς μου φαντασίας ή πρώτη έν τῆ έκκλησία διανυκτέρευσις [...]* Καί μέ έπῆρε τό παράπονον καί ήρχισα νά κλαίω. Ω! είπον, ή μητέρα μου δέν μέ αγαπᾶ καί δέν μέ θέλει! Ποτέ, ποτέ πλέον δέν πηγαίνω εις τήν έκκλησίαν! Καί διηυθύνθην πρός τήν οίκίαν μας, περίλυπος καί άπηλπισμένος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το έργο του Βιζυηνού έχει χαρακτηριστεί, εκτός των άλλων, και ως ψυχογραφικό. Να αναφέρετε τρία παραδείγματα, μέσα από το απόσπασμα που σας δίνεται, τα οποία επιβεβαιώνουν αυτόν τον χαρακτηρισμό.

Μονάδες 15

B1.α) Ο Παν. Μουλλάς αναφέρει ότι μέσα στο αφηγηματικό έργο του Βιζυηνού οι περιγραφές δεν είναι παρεμβλητα «ξένα σώματα», αλλά οργανικά μέρη του κειμένου και της αφήγησης. Ο ρόλος τους είναι πολλαπλός. Να τεκμηριώσετε την παραπάνω άποψη με σχετικές αναφορές στο κείμενο που σας δίνεται (μονάδες 10).

β) Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Γ. Βιζυηνός παραβιάζει τη χρονική σειρά, κατά την αφήγηση, αναφερόμενος σε προγενέστερα γεγονότα. Να αναζητήσετε και να καταγράψετε δύο σημεία παραβίασης της χρονικής σειράς (μονάδες 4). Τι επιτυγχάνει με την επιλογή αυτή ο αφηγητής; (μονάδες 6)

Μονάδες 20

B2. Να επισημάνετε στο παρακάτω απόσπασμα τέσσερα διαφορετικά εκφραστικά μέσα και να σχολιάσετε το ρόλο τους μέσα στο κείμενο. «Όταν ήκουσα τās λέξεις ταύτας...Κανείς δέν μ' έκυνήγει.»

Μονάδες 20

Γ1. «-Πάρε μου όποιο θέλεις, έλεγε, καί άφησέ μου το κορίτσι. Τό βλέπω πώς είναι για νά γένη. Ένθυμήθηκες τήν άμαρτίαν μου καί έβάλθηκες να μου πάρης τό παιδί, για νά μέ τιμωρήσης. Εύχαριστώ σε, Κύριε!». Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του παραπάνω αποσπάσματος σε δύο παραγράφους (150-170 λέξεις).

Μονάδες 25

Δ1. Αφού συγκρίνετε το απόσπασμα από το «Το Αμάρτημα της μητρός μου» του Γ. Βιζυηνού με το επόμενο απόσπασμα από το έργο του Κ. Παλαμά «Ο θάνατος

του παλληκαριού», να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές, ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Τὸ βράδυ ἔπεσαν νὰ κοιμηθοῦν. Χειμῶνας ἦταν ἀκόμη, μὰ ἡ νύχτα ἦταν ἀνοιξιὰτικη, κατάστερη. Ἡ Δήμαινα μονάχη ξενυχτοῦσε τὸ Μῆτρο· στὸ πλάγι του ἔστρωνε κ' ἔπεφτε· πολλὲς φορὲς ξημερώνονταν στὸ πόδι. Τὴ νύχτα ἐκείνη, κι ὅλη τοῦ κόσμου τὴν ὑγεία καὶ τὴν ξεγνοιασιά νὰ κρύβαν μέσα τους, πάλι δὲ θὰ κλειοῦσαν μάτι, μάνα καὶ παιδί. [...] Καὶ τοὺς δυὸ ἕνας φόβος τοὺς ἐτάραζε καὶ μιὰ ἐλπίδα τοὺς ἐζέσταινε. Στὸν πλατὺν ὄντᾶ¹ τὸ κρεμαστὸ καντήλι θαμποφωτᾶ, κι ἄλλο δὲν ξεχώριζαν μέσα ἐκεῖ παρὰ τὸ εἰκονοστάσι μὲ τὸ μαυρισμένο τὸ Χριστὸ καὶ τὸν ἀσημωμένο ἀι-Νικόλα, κ' ἕνα τρομπόνι² μ' ἕνα κουπί, καὶ τὰ δυὸ παραριχτὰ, σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ τοίχου. Κι ὁ Μῆτρος κάρφωνε ἄγρυπνος τὸ μάτι ἀπ' τὸ καντήλι στὰ κονίσματα, κι ἀπὸ κεῖ στὴ γωνιά, σὰν κάτι νὰ καρτεροῦσε νάβγη ἀκόμα κι ἀπ' αὐτὰ, πὺν ξάνοιγε μονάχα στὸ σκοτάδι ἐκεῖ, κάτι μυστικὸ κι ἀνέλπιστο· καὶ μέσα στὸ σκοταδερὸ τὸ φῶς, ὁ ἴσκιος πόριχνε ὁ Χριστὸς καὶ τ' ἀσημένιο φέγγος τ' ἀι-Νικόλα, καὶ τοῦ κουπιοῦ τὸ μάκρος, καὶ ἡ θωριὰ τοῦ τρομπονιοῦ, σμίγανε καὶ φάνταζαν καὶ γίνονταν μαυράδια ἀλλόκοτα καὶ σχήματα πὺν σειοῦνταν, σὰ νὰ κρυφομίλαγαν, καὶ πλάσματα ἀλλόκοτα, πὺν λίγο μόνον ἔλειπε γιὰ νὰ ξεσκεπαστοῦν, καὶ νὰ φανερωθοῦνε ξωτικὲς καὶ μοῖρες καὶ ψυχές..-ποιὸς ξέρει τί θὰ φανερόνταν; Κ' εἶχε χτυπόκαρδο ὁ καημένος, κι ὁ νοῦς του ἦτανε γεμᾶτος ἀπὸ ἱστορίες ἄλλου κόσμου καὶ παραμύθια ἄλλου καιροῦ, καὶ πρόσμενε σὰν κατάδικος νὰ ἰδῆ, θὰ τότε κόψουν ἢ θὰ τοῦ δώσουν χάρη;

Καὶ σὰν ἦρθαν τὰ μεσάνυχτα, ἐκεῖ πὺν ἡ νύχτα ἦταν ἀνοιξιὰτικη, κατάστερη, γεμάτη σιγαλιά, ψηλὰ στὰ κεραμίδια τοῦ σπιτιοῦ ξεσπάει μεγάλη ταραχὴ, χαλίκια πέφτουνε σὰ νάστησαν πετροπόλεμο τοῦ σπιτιοῦ, χαλάζι λές καὶ ρίχνει ὁ οὐρανὸς ἀπάνω στὴ σκεπή· σφυρίγματα γροικιοῦνται, μιλήματα ἀκούγονται. Ταράζεται τὸ πάτωμα, βογγοῦν τὰ παράθυρα, τρίζουν οἱ πόρτες, μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ χοροπηδοῦν παράξενα καντήλια, καὶ κονίσματα, καὶ φῶτα, καὶ σκιές. Πιάνετ' ὁ ἀνασασμὸς του· δὲ μπορεῖ, ἀλλ' οὔτε καὶ πὺν θέλει νὰ μιλήση.

1 ὄντᾶς· δωμάτιο

2 τρομπόνι· πνευστὸ μουσικὸ ὄργανο

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ Θάνατος παλληκαριοῦ (ἀπόσπασμα)

(Ρένου, Ἦρκου καὶ Στάντη Ἀποστολίδη, Ἀνθολογία τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας, Τὰ Νέα Ἑλληνικά, 2004, σελ. 433).

2013 ΜΑΪΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ: Διονύσιος Σολωμός, **Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ**, 5 [22.]

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Τρία χαρακτηριστικά του Ευρωπαϊκού Ρομαντισμού, από τον οποίο επηρεάστηκε ο Σολωμός, είναι το μεταφυσικό στοιχείο, η αγάπη για την πατρίδα και η εξιδανίκευση του έρωτα. Για κάθε ένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα μέσα από το κείμενο.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με τον Π. Μάκριτς: «Αυτό που κάνει εντύπωση (στον Σολωμό) είναι η επιμονή του να χρησιμοποιεί εικόνες από τον κόσμο της φύσης». Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω άποψη με μία εικόνα από τους στίχους 23-28 και άλλη μία από τους στίχους 35-43, παρουσιάζοντας το περιεχόμενό της καθεμιάς (μονάδες 10) και σχολιάζοντας τη λειτουργία της στο κείμενο (μονάδες 10).

Μονάδες 20

B2. Στους στίχους 29-34 «Δέν εἶν' ἀηδόνι ... ἀπό τά χέρια» να αναζητήσετε τέσσερα διαφορετικά σχήματα λόγου (μονάδες 8) και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 12).

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε τους δύο τελευταίους στίχους του ποιήματος σε ένα κείμενο 120-140 λέξεων:

*Καί τέλος φθάνω στό γιαλό τήν ἀρραβωνιασμένη,
Τήν ἀπιθώνω μέ χαρά, κι ἦτανε πεθαμένη.*

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα από το ποίημα Ο Κρητικός του Δ. Σολωμού με το παρακάτω απόσπασμα από τη νουβέλα του Ν.Λαπαθιώτη Κάπου περνούσε μια φωνή, αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων.

Μονάδες 20

Ναπολέον Λαπαθιώτης

ΚΑΠΟΥ ΠΕΡΝΟΥΣΕ ΜΙΑ ΦΩΝΗ

Αυτό το βράδυ, η Ρηνούλα δεν κοιμήθηκε. Σαν ένας πυρετός γλυκός, της μέλωνε τα μέλη. Όλη νύχτα, μέχρι το πρωί, το αίμα της, πρώτη φορά, της τραγουδούσε, φανερά, τόσο ζεστά τραγούδια...Κι όταν, προς τα χαράματα, την πήρε λίγος ύπνος, είδε πως ήταν μέσα σ' ένα δάσος, -ένα μεγάλο δάσος γαλανό, μ' ένα πλήθος άγνωστα κι αλλόκοτα λουλούδια. Περπατούσε, λέει, μέσ' στην πρασινάδα, σκυμμένη, και με κάποια δυσκολία, χωρίς, όμως αυτό, να συνοδεύεται κι απ' τη συνηθισμένη αγωνία, που συνοδεύει κάποιους εφιάλτες. [...]Και την ίδια τη στιγμή, χωρίς ν' αλλάξει τίποτε, μια μελωδία σιγανή γεννήθηκε κι απλώθηκε, σαν ένα κόρο1 από γνώριμες φωνές, που, μέσα τους, ξεχώριζε γλυκιά και δυνατή, την ήμερα παθητική και πλέρια του Σωτήρη! Κι η φωνή δυνάμωνε, δυνάμωνε, και σε λίγο σκέπασε και σκόρπισε τις άλλες, -κι έμεινε μονάχη και κυρίαρχη, γιομίζοντας τη γη, τον ουρανό, γιομίζοντας το νου και την καρδιά της! Κι είχ' ένα παράπονο βαθύ, η χιμαιρική αυτή φωνή, - κι έμοιαζε μ' ένα χάδι τρυφερό, λησμονημένο, γνώριμο, κι απόκοσμο! Κι η ψυχή της έλιωνε βαθιά, σαν το κερί,

σβήνοντας σε μια γλύκα πρωτογνώριστη, σε μια σπαραχτική, πρωτοδοκίμαστη, και σαν απεγνωσμένη, νοσταλγία! Και καθώς ήταν έτοιμη να σβήσει, και να λιώσει, πίστεψε πως ήταν πια φτασμένη στον παράδεισο...

Κι η Ρηνούλα ξύπνησε με μιας, σα μεθυσμένη, –και κρύβοντας το πρόσωπο μέσ’ στο προσκέφαλό της, μην τύχει και τη νιώσουν από δίπλα, ξέσπασε σ’ ένα σιγανό παράπονο πνιγμένο...

Ν. Λαπαθιώτης, Κάπου περνούσε μια φωνή, Εκδόσεις Ερατώ, Αθήνα 2011, σ. 71-73

2013 ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (ΙΟΥΝΙΟΣ)

ΚΕΙΜΕΝΟ: Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, **ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ**, (απόσπασμα)

Ἡ τελευταία χρονιά πού ἤμην ἀκόμη φυσικός ἄνθρωπος ἦτον τό θέρος ἐκεῖνο τοῦ ἔτους 187... Ἦμην ὠραῖος ἔφηβος, καστανόμαλλος βοσκός, κ’ ἔβοσκα τὰς αἴγας τῆς Μονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἰς τὰ ὄρη τὰ παραθαλάσσια [...] Ἐως ἐκεῖ κατηρχόμην συχνά, κ’ ἔβοσκα τὰς αἴγας τῶν καλογήρων, τῶν πνευματικῶν πατέρων μου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το αρκαδικό στοιχείο, το θρησκευτικό πνεύμα και η ρεαλιστική απεικόνιση της ζωής θεωρούνται βασικά γνωρίσματα του έργου του Παπαδιαμάντη. Από τις δύο πρώτες παραγράφους του κειμένου που σας δόθηκε «*Ἡ τελευταία χρονιά ... φραγγέλιον*», να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα για καθένα από αυτά τα γνωρίσματα.

Μονάδες 15

B1. «[...] τα λεγόμενα για “χιούμορ του Παπαδιαμάντη” δεν είναι παρά υπερβολές [...]. Κοντύτερα στην αλήθεια θα ’ταν κανείς, αν μιλούσε για φιλοπαίγμονα ροπή του συγγραφέα μας [...]. Ροπή που [...] κρύβει το αμήχανο δέος της σοβαρότητας που αΐφνης θυμάται (ο Παπαδιαμάντης) να φαιδρύνει [...]. Και τότε δεν μπορεί να κάνει άλλο από το να σατιρίσει.», (Ηλίας Γκρής, Ο ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ με τα μάτια νεότερων λογοτεχνών, έκδοση Μορφωτικού Ιδρύματος της ΕΣΗΕΑ, Αθήνα 2001, σ. 118). Να βρείτε (μονάδες 10) και να σχολιάσετε (μονάδες 10) δύο σημεία του κειμένου που σας δόθηκε, τα οποία επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη.

Μονάδες 20

B2. Στις δύο τελευταίες παραγράφους του κειμένου που σας δόθηκε «*Ὁ κύρ Μόσχος εἶχεν ὡς συντροφιάν ... πατέρων μου*», να βρείτε ένα παράδειγμα για καθένα από τα παρακάτω σχήματα λόγου: ασύνδετο, παρομοίωση, επανάληψη, μεταφορά και υπερβολή (μονάδες 10) και να σχολιάσετε τη λειτουργία του (μονάδες 10).

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε σε ένα κείμενο 130-150 λέξεων το απόσπασμα «*Ὅλα ἐκεῖνα ἦσαν ἰδικά μου. Οἱ λόγγοι, αἱ φάραγγες, αἱ κοιλάδες, ὄλος ὁ αἰγιαλός, και τὰ βουνά. Το χωράφι ἦτον τοῦ γεωργοῦ μόνον εἰς τὰς ἡμέρας πού ἤρχετο νά ὀργώση ἢ νά*

σπείρη, κ' ἔκαμνε τρίς τό σημείον τοῦ Σταυροῦ, κ' ἔλεγεν: "Εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, σπέρνω αὐτό τό χωράφι, γιά νά φᾶνε ὄλ' οἱ ξένοι κ' οἱ διαβάτες, καί τά πετεινά τ' οὐρανοῦ, καί νά πάρω κ' ἐγώ τόν κόπο μου!" ».

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το απόσπασμα που σας δόθηκε από το «ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη με το παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Νίκου Θέμελη «για μια συντροφιά ανάμεσά μας», αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές.

Μονάδες 20

ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ

για μια συντροφιά ανάμεσά μας (απόσπασμα)

Ο Παναγιώτης Χατζή Νίκου, Ηπειρώτης απ' τα Γιάννενα, γουναράς και γουναρέμπορος ξακουστός σε όλα τα Βαλκάνια, άγαμος, άκληρος και συνετός σε όλη τη ζωή του, προστάτης αρχικά και ύστερα συνέταιρος του άλλου μεγαλέμπορα, του Ζώη του Καπλάνη, έκανε με το μόχθο του περιουσία αξιοζήλευτη κι έγινε πρώτο όνομα στο Βουκουρέστι. Όταν ένιωσε να τον εγκαταλείπουν οι δυνάμεις του, αποτραβήχτηκε στη Στεφανόπολη για να ησυχάσει, ζώντας κυρίως απ' το βιος που τόσα χρόνια είχε αποκτήσει. Άνθρωπος μοναχικός, λιγομίλητος, απολάμβανε το σεβασμό της κοινότητας των Γραικών για τη σώφρονα σκέψη του και τη μακρά του εμπειρία. Κυρίως όμως για τις αγαθοεργίες του, αφού χάρη σ' αυτόν είχαν μπορέσει να χτίσουν την καινούργια εκκλησία της ορθοδοξίας. Χάρη σ' αυτόν τόσα και τόσα σπίτια φτωχά ή ξεπεσμένα, έβρισκαν πόρους για να ζήσουν, από ένα ταμείο των πτωχών που είχε συστήσει, αφού είχε καταθέσει δέκα χιλιάδες φλορίνια στη Βασιλική Τράπεζα της Βιέννας. Μάλιστα, μια και δεν είχε οικογένεια, ήτανε για πολλούς πλούσιους ή φτωχούς, ιδίως της νεότερης γενιάς, ο πάτερ φαμίλιας της κοινότητάς τους.

Νίκος Θέμελης, για μια συντροφιά ανάμεσά μας, Αθήνα 2005, εκδόσεις Κέδρος, 2η έκδοση, σ. 51-52

ΙΟΥΝΙΟΥ 2014

ΚΕΙΜΕΝΟ: Γεώργιος Βιζυηνός, **ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ,** (απόσπασμα): Αί οικονομικά μας δυσχέρειαί έκορυφώθησαν, όταν επήλθεν άνομβρία¹ εις την χώραν καί άνέβησαν αί τιμαί τών τροφίμων. Αλλ' ή μήτηρ, αντί ν' άπελπισθή περί τής διατροφής ήμών αὐτῶν, επήύξησε τόν αριθμόν μας δι' ενός ξένου κορασίον, τό όποϊον [...] Πρίν δέ κατορθώσω νά επιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ηῦξήθη, άνετράφη, επροικίσθη τό όρφανόν, τό όποϊον έμελλον νά τής φέρω, καί πόσον πολύ θά τό ήγάπων. Όταν ύψωσα τά βλέμματά μου πρός αὐτήν, είδον μετ' έκπλήξεώς μου, ότι τά δάκρυνά καί τό έτύλιξα μέσ' στα σπάργανά σας,

καί τό ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας. Εἶναι δικό μου τό παιδί, καί εἶναι ἀδελφή σας!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το ἔργο του Γ. Βιζυηνοῦ χαρακτηρίζεται, μεταξύ των ἄλλων, καί για τή θεατρικότητά του. Να αναφέρετε τρία παραδείγματα, μέσα ἀπό το ἀπόσπασμα που σας δίνεται, τα οποία επιβεβαιώνουν τον παραπάνω χαρακτηρισμό.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με τον Κ. Μητσάκη: «*Ἡ θέση καί ἡ ἰδεολογία του Βιζυηνοῦ ἀπέναντι στο γλωσσικό πρόβλημα καί γενικότερα το πρόβλημα τῆς νεοελληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ξεκαθαρισμένη. Θερμός υπέρμαχος τῆς δημοτικῆς, στήν πράξη ὅμως ἕνας μετριοπαθῆς καθαρευουσιάνος...*». Να σχολιάσετε τήν ἀποψη αὐτή (μονάδες 10) καί να γράψετε, μέσα ἀπό το ἀπόσπασμα που σας δόθηκε, ἕνα χαρακτηριστικό παράδειγμα για καθεμία ἀπό τίς δύο παραπάνω γλωσσικές ἐπιλογές του Γ. Βιζυηνοῦ. (μονάδες 10)

Μονάδες 20

B2.α. «*Πρὶν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ἠῤῥήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καί ὑπανδρεύθη, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας.*» Ο Γ. Βιζυηνός στο παραπάνω χωρίο χρησιμοποιεῖ σύνοψη χρόνου. Να δικαιολογήσετε τήν ἐπιλογή αὐτή του συγγραφέα. (μονάδες 10)

β. «*Τό ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπό πάνω ἀπό τό λείψανο τῆς μάνας του· καί ὡσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του, γιά νά το πλανέσω· καί τό ἐτύλιξα μέσ' στά σπάργανά σας, καί τό ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας.*» Τι ἐπιτυγχάνει ο συγγραφέας με τή χρήση τῆς ἀναδρομικῆς ἀφήγησης στο συγκεκριμένο χωρίο; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε σε ἕνα κείμενο 150-170 λέξεων το ἀπόσπασμα που ἀκολουθεῖ: «*Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καί ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τόν ὦμόν του. Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῆ καμμία φωνή—Ἐγώ!—καί ματαιώση τήν εὐτυχίαν τῆς. Ἀλλά κανεῖς δέν ἀπεκρίθη.*»

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε, ὡς πρὸς το περιεχόμενο, το ἀπόσπασμα που σας δόθηκε ἀπό «*Το ἀμάρτημα τῆς μητρός μου*» του Γ. Βιζυηνοῦ με το παρακάτω ἀπόσπασμα ἀπό το ἔργο του Ἰω. Κονδυλάκη «*Οἱ Ἀθλιοὶ τῶν Ἀθηνῶν*», ἀναφέροντας (μονάδες 5) καί σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεῖς ὁμοιότητες καί δύο διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων.

Μονάδες 20

Ἰω. Κονδυλάκη, Οἱ Ἀθλιοὶ τῶν Ἀθηνῶν (ἀπόσπασμα)

[...] Ὁ Τάσος [ο λούστρος] ἐξῆλθε περιχαρῆς ἐκ τῆς κρύπτῆς του. Ἀφοῦ τήν ἐγλύτωσε τώρα ὁ Θεός εἶχε διὰ τό μέλλον. Καί ἐν τῇ εὐγνωμοσύνη του, ἡ μέγαιρα τοῦ ἐφάνη ὡς ἡ γλυκυτέρα γραῖα, ἀληθινή «κυροῦλα» σεβαστή. Καί αὐτή δὲ ἡ

κιτρινή Σταματίνα ή όποία έξήλθε τήν στιγμήν εκείνην εις τήν αυλήν, του έφάνη ή καλλιμορφότερα των γυναικων. Η γραία είχε πλησιάσει και παρετήρει τó νήπιον, τó όποϊον καταπτοηθέν, φαίνεται, υπό τó μεδούσειον βλέμμα της, έλουφαξεν έντός των σπαργάνων του.

«Άπό κανένα σπίτι σου τώδωκαν, βρέ;» ήρώτησε τó λούστρο.

«Όχι, κυρούλα, σουπα, τώρριξαν χθές τήν νύκτα μέσα 'ς τήν κάσσα πού κοιμόμουνα, τήν ώρα τής βροχής.»

Η γραία έκαμε μορφασμόν. Καλέ, έφαινετο από τά ρουχά του. Θα ήτο παιδι καμμιας φτωχής πού δέν είχε τί να τó κάμη και τó πέταξε.

«Κορίτσι είνε ή αγόρι;» ήρώτησεν έπειτα.

«Κορίτσι. Τó λένε Τασουλα. Μές 'ς τή φασκιά του έχει ένα χαρτί πού τó λέει.»

«Και τί θα τó κάμης τώρα;» είπεν ή Σταματίνα. «Στó Βρεφοκομείο θα τó πας:»

Ό Τάσος έσκέφθη επί μικρόν, έπειτα είπε:

«Άν είχα τή μάννα μου έδω, θα τής τó πήγαινα και θα δούλευα να τó αναθρέψωμε. Τó λυπούμαι τó κακόμοιρο!»

Η Σταματίνα άντήλλαξε βλέμμα με τήν μητέρα της.

«Αϊ, δέν μάς τάφινεις έμάς να ταναθρέψωμεν; Άφου τó λυπάσαι, δέν πρέπει να τó πας 'ς τó Βρεφοκομείο, όπου θα τάφήσουν ναποθάνη από τήν πεйна κι' από τήν κακοπέρασι. Άφησε να τó δώσω έγώ σε μιá παραμάννα πού βύζαξε και τó δικό μου τώρα 'ς τά ύστερα πού κόπηκε τó γάλα μου. Είνε μιá πολú καλή γυναίκα πού θα τώχη σαν παιδί της. Αλλά πρέπει... να τήν πλερώνης.»

«Και πόσο θέλει;» είπεν ό Τάσος.

«Πόσο μπορείς να δίδης έσύ;»

Ό λούστρος έσκέφθη επί τινας στιγμάς. Έπειτα είπε:

«Έγώ βγάζω και μιáμιση δραχμή τήν ήμέρα και δύο καμμια φορά, σαν μου δώσουν και κάμω θελήματα. Μά ως τώρα μου τάπαιρνε ό μάστορης και μέδερνε σαν δέν του πήγαινα μιáμιση δραχμή κάθε βράδυ.»

«Και τώρα;»

«Τώρα του έφυγα κ' είδατε πώς με κυνηγá να με πιάση. Άν με γραπώση, θα με σακατέψη 'ς τó ξύλο. Πέρσι όταν πρωτοήρθα από τήν πατρίδα, μέδειρε μιá βραδυά τόσο πολú, πού μ' έπηγαν 'ς τó νοσοκομείο.»

«Αϊ», είπεν ή μάγισσα, «να μάς δίδης μιá σφάντζικα¹² τήν ήμέρα, και páλι λίγο είνε, γιατί τó παιδι θέλει λάτρα μεγάλη, αλλά είσαι φτωχó παιδί... Θα κάμωμε κέμεϊς ένα μυστήριο.»

«Καλά, κυρούλα», είπεν ό Τάσος άποφασιστικώς, «κάθε βράδυ θα σás φέρνω μιá σφάντζικα. Θα δουλέψω με όλη μου τήν όρεξι να ζήση κι' αυτό, τó δυστυχισμένο, κέγώ. Έγώ μ' ένα ξεροκόμματο ψωμί ζω.»

«Έχε τήν εύχή μου, παιδί μου, όπου 'σαι ψυχοπονετικό.

Άφου έκοιμόσουν δίπλα στήν Αγία Ειρήνη, χωρίς άλλο, τó παιδι σου τώστειλε ή χάρι της και πρέπει να κάμης τά έξοδά του να ζήση και να μεγαλώση. Θα κάμης μεγάλο μυστήριο, παιδάκι μου», είπεν ή γραία, και με τήν τρέμουσαν και πλήρη ρυτίδων χειρά της έθώπευσε τήν ήλιοκαή παρειάν του λούστρου.

2014 ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ (ΙΟΥΝΙΟΣ)

ΚΕΙΜΕΝΟ: Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, **ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ**, (απόσπασμα), «Δέν ήξεύρω ἂν ἡ κόρη λουομένη εἰς τὴν θάλασσαν ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς γίδας μου. Ἀλλά καὶ ἂν τὴν εἶχεν ἀκούσει, τί τό παράδοξον; [...] Ἦμην ὁ ἄνθρωπος, ὅστις κατῶρθωσε νὰ συλλάβῃ μὲ τὰς χεῖράς του πρὸς στιγμὴν ἓν ὄνειρον, τό ἴδιον ὄνειρόν του...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το «Όνειρο στο κύμα» έχει γραφτεί κάτω από την επίδραση κυρίως του ρομαντισμού. Τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεύματος αυτού είναι ο «προέχων ρόλος» της φύσης, ο ανέφικτος έρωτας και το μαγικό-ονειρικό στοιχείο. Για το καθένα από τα παραπάνω γνωρίσματα να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με την Ελ. Πολίτου – Μαρμαρινού: «[...] η αντίθεση ανάμεσα στο θλιβερό παρόν του ήρωα-αφηγητή και το ευτυχισμένο—παιδικό ή νεανικό— παρελθόν του, αποτέλεσμα της φθαρτικής επίδρασης του χρόνου, συμβολοποιείται σε προσωπικό επίπεδο [...] με το “Όνειρο στο κύμα” από το οποίο τώρα δεν μένει παρά η ονειρώδης ανάμνησις της λουομένης κόρης». Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω άποψη εντοπίζοντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) σχετικά στοιχεία στην τελευταία παράγραφο («Ἐπί πόσον ἀκόμη... τό ἴδιον ὄνειρόν του...») του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

B2. α) Στο κείμενο που σας δόθηκε να εντοπίσετε δύο τριμερή ασύνδετα σχήματα (μονάδες 4) και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους. (μονάδες 6)

β) Στο συγκεκριμένο απόσπασμα χρησιμοποιείται ως αφηγηματική τεχνική το «δραματικό απόροπτο» με την εμφάνιση της βάρκας. Πώς επιδρά αυτό στην εξέλιξη της ιστορίας;(μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε σε ένα κείμενο 130-150 λέξεων το απόσπασμα: «*Ἡσθάνθην ὄτι προσεκολλᾶτο τό πλάσμα ἐπάνω μου· ἤθελε τὴν ζωὴν τῆς· ὦ! ἄς ἔζη, καὶ ἄς ἦτον εὐτυχῆς. Κανείς ἰδιοτελής λογισμός δέν ὑπῆρχε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τό πνεῦμά μου. Ἡ καρδιά μου ἦτο πλήρης αὐτοθυσίας καὶ ἀφιλοκερδείας.*».

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το απόσπασμα που σας δόθηκε από το «ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη με το παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Γιάννη Θ. Οικονομίδη «Οι Νεράιδες του Κισμέτ», αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές.

ΓΙΑΝΝΗΣ Θ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ, Οι Νεράιδες του Κισμέτ (απόσπασμα)

Τη στιγμή που ο μικρός Κυριακούλης πατούσε την πρώτη εσοχή του βράχου με την απότομη κατωφέρεια ως τον κολπίσκο, όπου, σύμφωνα με τα λεγόμενα του παππού του, βρισκόταν η περιβόητη υποθαλάσσια σπηλιά με τις νεράιδες, η θεία Παγώνα έβγαλε το φουστάνι της και απόμεινε με το μεσοφόρι [...]. Ο Στρατής, που είχε φτάσει εκείνη την κρίσιμη στιγμή, κρυμμένος πίσω από κάτι αρμυρίκια, κόντεψε να πάθει αποπληξία από το εξαίσιο θέαμα του θηλυκού που αντίκριζαν τα άμαθα σε τέτοιες εικόνες μάτια του. Η θεία Παγώνα, ανύποπτη για όσα συνέβαιναν γύρω της, άπλωσε το άσπρο ποδαράκι της στα ρηχά νερά της ακτής για να δοκιμάσει το νερό. Κι όπως το βρήκε του γούστου της, προχώρησε άφοβα μέχρι το λαιμό στο δροσερό νερό.

Στο μεταξύ, ο Κυριακούλης είχε φτάσει στα μισά της διαδρομής του κάθετου βράχου, πασχίζοντας, το καψερό, με τα μικρά του ποδαράκια και τα αδύναμα δαχτυλάκια του να κρατηθεί από πουρνάρια, αστοιβιές και κάππαρες για να μη βρεθεί στο κενό. Δεν είχε υπολογίσει όμως καλά τις δυνάμεις του κι είχε σχεδόν παγιδευτεί, ανίκανο να συνεχίσει ή να επιστρέψει στην κορφή απ' όπου ξεκίνησε. Ο πανικός έκανε την άμαθη από περιπέτειες καρδούλα του να βροντοχτυπάει και τα δάκρυα θάμπωναν κιόλας τα ματάκια του, όταν μια σκιά που αργοσάλευε στον πράσινο βυθό του κόλπου τράβηξε την προσοχή του. Έσκυψε περισσότερο για να δει καλύτερα το πλάσμα που κολυμπούσε, όμως η κίνησή του αυτή έγινε αιτία να ξεγαντζωθεί από το θάμνο απ' όπου κρατιόταν και να αρχίσει να γλιστράει προς τα κάτω. Πέφτοντας νόμιζε πως είδε δυο μπράτσα να ανοίγουν σε μια πελώρια αγκαλιά και δυο γλυκά γαλαζοπράσινα μάτια να του χαμογελούν.

Ο θόρυβος του μικρού κορμιού που έπεφτε στο νερό έκανε τη θεία να στρέψει στιγμιαία το κεφάλι της προς το μέρος απ' όπου ερχόταν ο ήχος. Μη βλέποντας όμως τίποτα το ανησυχητικό, συνέχισε τα παιχνίδια της με το νερό. Ο Στρατής όμως που βρισκόταν ψηλότερα άκουσε, είδε και κατάλαβε. Η καρδιά του κόντενε να σπάσει. Τα πολύτιμα λεπτά για τη ζωή του μικρού περνούσαν και δεν υπήρχε κάποιος να κάνει κάτι για τη σωτηρία του. Ο μικρός Κυριακούλης μια βυθιζόταν και μια ανέβαινε στην επιφάνεια. Το δίλημμα ήταν θανάσιμο. Να φωνάξει βοήθεια; Θα τον έπαιρνε είδηση η θεία. Να βουτήξει στο νερό; Δεν ήξερε κολύμπι. Την τέταρτη φορά, που αναδύθηκε ο μικρός παλεύοντας να σταθεί στην επιφάνεια, πήρε την απόφασή του. Χύμηξε στην κατηφόρα και από πουρνάρι σε πουρνάρι κατάφερε να φτάσει στο τελευταίο βραχάκι. Πάτησε πάνω του και κοντοστάθηκε προτού αποφασίσει να πέσει στο νερό. Έκανε βιαστικά το σταυρό του και βούτηξε. Το νερό τού έφτανε μέχρι το λαιμό. Προχώρησε προσεκτικά προς το μέρος του Κυριακούλη που ανέβαινε στην επιφάνεια για πολλοστή φορά. Ο μικρός Κυριακούλης δεν ήταν σε θέση να καταλάβει ούτε να αντιληφθεί τον αδελφό του που πλησίαζε για να τον σώσει. Ο Στρατής προχώρησε ακόμα δυο βήματα και άπλωσε πάλι το χέρι του· σχεδόν τον άγγιζε. Ήταν η τελευταία φορά που ο Στρατής έβλεπε τον αδελφό του. Το παιδί χάθηκε απ' τα μάτια του και ο ίδιος

βρέθηκε στο κενό. Έκπληξη και τρόμος τού έκοψαν την ανάσα. Τέντωσε τα πόδια του μήπως και βρει έδαφος. Άδικος κόπος. Ο βυθός ξεπερνούσε κατά πολύ το ύψος του και το πηγάδι που ανοιγόταν από κάτω του, τον τράβηξε σαν ρουφήχτρα [...]. Η Παγώνα άνοιξε το στόμα της και άφησε να ξεφύγει ένα ουρλιαχτό που ανάγκασε ακόμα και τους γλάρους που φώλιαζαν εκεί γύρω να πετάξουν τρομαγμένοι. Το μάτι της έπεσε στον Κυριακούλη, που είχε ανοίξει τα στρογγυλά πράσινα μάτια του και κοίταζε με μεγάλη προσήλωση τους γλάρους καθώς πετούσαν πάνω απ' τα κεφάλια τους [...]. Ο Στρατής δε βρέθηκε ποτέ. Οι νεράιδες κράτησαν το κορμί του ζηλότυπα στα βαθιά παλάτια τους.

Γιάννης Θ. Οικονομίδης, *Οι Νεράιδες του Κισμέτ*, Αθήνα 2004, εκδόσεις Μοντέρνοι Καιροί, σ. 20-26, 31 (Διασκευή).